

Kriminālprocess Nr.[..]
Lietas arhīva Nr.K75-0111-23

LĒMUMS

Rīgā 2023.gada 6.februārī

Ekonomisko lietu tiesa,
tiesnese Dagnija Muceniece,
piedaloties Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas biroja Organizētās noziedzības un noziegumu ekonomikas jomā apkarošanas nodaļas vecākajai inspektorei Ingai Kuņņecovai, Zemgales tiesas apgabala prokuratūras prokurorei Zintai Meijai un ar mantu saistīto personu “B[..]LTD”, S[..] un M[..] pilnvarotajiem pārstāvjiem, zvērinātam advokātam Alfrēdam Voronko un zvērinātam advokātam Kalvim Vanagam,
slēgtā tiesas sēdē izskatīja procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Aprakstošā daļa

[1] Ekonomisko lietu tiesā 2022.gada [..] saņemts no kriminālprocesa Nr.[..] izdalītais process par noziedzīgi iegūtu mantu, kurā “B[..]LTD”, S[..] un M[..] ir ar mantu saistītās personas statuss.

[2] Procesa virzītāja 2022.gada [..] pieņēma lēmumu par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu un procesa par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai, kam piekritusi uzraugošā prokurore.

Lēmums pamatots ar šādiem apstākļiem.

[2.1] Kriminālprocess uzsākts 2020.gada [..] pēc Krimināllikuma 195.panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizāciju ne mazāk kā 1 397 999,33 EUR apmērā, izmantojot S[..] kontu likvidējamā AS “ABLV Bank”, ne mazāk kā 112 780,14 EUR apmērā, izmantojot M[..] kontu likvidējamā AS “ABLV Bank”, kā arī uz M[..] vārda iegādājoties nekustamo īpašumu [..], un ne mazāk kā 2 106 691,14 EUR apmērā, izmantojot “B[..]LTD” kontu likvidējamā AS “ABLV Bank” laikā no 2010.gada līdz 2020.gadam, pamatojoties uz Finanšu izlūkošanas dienesta (turpmāk – FID) ziņojumu.

[2.2] Pirmstiesas kriminālprocesā FID norādījis, ka tā rīcībā esošā informācija rada aizdomas, ka darījumu shēmā iesaistītām juridiskām personām (“B[..]LTD”, “F[..]”, “T[..]LTD”, u.c.) piemīt čaulas uzņēmumu pazīmes.

Patiesā labuma guvēji ir ar zināšanām finanšu pakalpojumu jomā – A[..] ir Krievijas Federācijā reģistrētās kredītiestādes “S[..]” direktoru valdes priekšsēdētājs un reģistrēts kā patiesais labuma guvējs 26 čaulas veidojumiem, kam konti atvērti LAS “ABLV Bank”, bet

Se[...], kurš ir “B[...LTD” patiesais labuma guvējs, ir Krievijas Federācijā reģistrētās finanšu brokeru aģentūras “B[...]” ģenerāldirektors.

[2.3] “B[...LTD” naudas līdzekļus LAS “ABLV Bank” kontā veido līdzekļi, kas saņemti no “L[...], “Ax[...], “K[...], u.c., daļa līdzekļu saņemti no A[...], kā PLG piederošu čaulas veidojumu (“F[...], un “T[...LTD”) kontiem LAS “ABLV Bank”.

Veikta līdzekļu strukturēšana, darījumiem nav loģiska ekonomiska pamatojuma un tie ir apzināti sarežģīti strukturēti, lai apgrūtinātu naudas plūsmas izsekojamību. Banka ar A[...], čaulas uzņēmumiem pārtraukusi sadarbību laika periodā no 2014.gada līdz 2016.gadam. Daļa no “B[...LTD” līdzekļiem kā dāvinājumi un aizdevumi pārskaitīti uz S[...], kontiem, no kuriem tālāk tie pārskaitīti uz ASV reģistrētu uzņēmumu kontiem, un M[...], kontiem, kas tālāk izlietoti nekustamā īpašuma iegādei Latvijā. Daļa līdzekļu ieguldīti dārgmetālos, vērtspapīros un pirkumos privātām vajadzībām, kas norāda uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu integrācijas stadiju.

Nav iesniegti pietiekami darījumu apliecinājošie dokumenti, lai izslēgtu šaubas par ar mantu saistīto personu kontos esošo līdzekļu likumību un veikto darījumu ekonomisko pamatotību. Iespējams, daļa no iesniegtajiem dokumentiem ir viltoti, jo tajos trūkst rekvizītu.

[2.4] S[...], kontos LAS “ABLV Bank” Nr.[...] un Nr.[...] laika periodā no 2013.gada [...] līdz 2015.gada [...] piecos maksājumos, kuru maksājumu mērķi minētas atsaucēs uz aizdevuma līgumu, saņemti 5 635 000 USD un 44 047,22 EUR no “B[...LTD”. 2017.gada [...] ieskaitīti 500 000 USD. 2018.gada [...] saņemti 292 566,59 EUR.

2014.gada [...] S[...], saņēma 5 000 000 USD, pamatojoties uz 2014.gada [...] aizdevuma līgumu, saskaņā ar kuru “B[...LTD” aizdod S[...], 5 000 000 USD nenorādīta uzņēmuma reģistrētā pamatkapitāla finansēšanai, ar termiņu uz 10 gadiem bez nodrošinājuma, procentiem un atmaksas termiņam. Tajā pašā dienā finanšu līdzekļi tālāk pārskaitīti uz “Ba[...],” kontu ar mērķi ieguldījums kapitālā. Minētais uzņēmums darbojas nekustamā īpašuma jomā un S[...], bija dalībniece ar 50% daļu un sākotnējo ieguldījumu 5000 USD. 2017.gada [...] S[...], saņēma 500 000 USD, pamatojoties uz 2017.gada [...] aizdevuma līgumu, saskaņā ar kuru aizdevums piešķirts, lai finansētu nenorādītu kreditora saimniecisko darbību, aizdevums izsniegts bez procentiem un nodrošinājuma, bija jāatmaksā līdz 2020.gada [...]. Starp dokumentiem un maksājuma mērķi ir konstatēta neatbilstība līguma datumā.

S[...], vīram S[...], pieder Britu Virdžīnu salās reģistrēts uzņēmums “B[...LTD”. S[...], pārskaitītie līdzekļi uzkrāti laika posmā no 2013.gada [...] līdz 2017.gada [...] no: “F[...],” saņemtiem 6 138 540 USD, “M[...],” saņemtiem 534 563,30 USD, “T[...LTD” saņemtiem 413 130 USD un “A[...],” saņemtiem 297 050 USD.

“F[...],” piemīt čaulas veidojuma pazīmes, tā patiesais labuma guvējs ir A[...], un darījumi ar “B[...LTD” veikti laika posmā no 2013.gada [...] līdz 2014.gada [...], visu maksājumu mērķis ir par akcijām. Arī “T[...LTD” piemīt čaulas veidojuma pazīmes, tā patiesais labuma guvējs ir A[...].

Turklāt 2010.gada [...] starp “B[...Ltd” un “Tr[...],” noslēgts aģenta un finanšu konsultāciju pakalpojumu līgums, un 2013.gada 19.februārī saņemts maksājums 24 362,59 USD, bet klienta izpētē noskaidrots, ka “Tr[...],” bijis galvenais kredīta darījumu partneris. Saskaņā ar FID atzinumu minētais uzņēmums ir Krievijā reģistrētā “T[...],” investīciju bankas grupas uzņēmums, ar kura palīdzību Krievijā veikta plaša noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija.

[2.5] Ņemot vērā iepriekš minēto, un to, ka šobrīd vel notiek izmeklēšana un objektīvi nav iespējama lietas nodošana uz tiesu, tad lēmumā ierosināts atzīt par noziedzīgi iegūtu šādu mantu: “B[...LTD” finanšu līdzekļus 2 106 691,14 EUR, kas uzskaitīti LAS “ABLV Bank”

iekšējās uzskaites ierakstā Nr.[..]; S[..] finanšu līdzekļus 1 397 999,33 EUR, kas uzskaitīti LAS “ABLV Bank” iekšējās uzskaites ierakstā Nr.[..]; M[..] finanšu līdzekļus 112 780,14 EUR, kas uzskaitīti LAS “ABLV Bank” iekšējās uzskaites ierakstā Nr.[..], un nekustamo īpašumu [..], kadastra Nr.[..], un to konfiscēt, iegūtos finanšu līdzekļus ieskaitīt valsts budžetā.

[3] Ar mantu saistīto personu pilnvarotie pārstāvji rakstveida paskaidrojumā norādīja, ka arestētās mantas izcelsme nav noziedzīga, līdz ar to process izbeidzams.

Proti, S[..] finanšu līdzekļi ir naudas atlikums 1 397 999,33 EUR, kas veidojies laikā no 2015.gada [..] līdz 2018.gada [..], saņemot no laulātā Se[..] dividendes 589 293,29 EUR apmērā no “K[..]”, kas ir telekomunikāciju un sakaru pakalpojumu sniedzējs Krievijā. Se[..] pieder 70% sabiedrības akciju, laika posmā no 2015.gada līdz 2020.gadam viņam izmaksāto dividenžu apmērs pārsniedz trīs miljonus euro. Tāpat Se[..] uzdāvinājis laulātajai S[..] 377 434,85 EUR no līdzekļiem, kas iegūti kā dividendes no “La[..]”. Minētais uzņēmums darbojas Krievijā IP telefonijas nozarē un laikā no 2015.gada līdz 2020.gadam Se[..] izmaksāto dividenžu apmērs pārsniedz 3,1 miljonu euro. Tāpat naudas līdzekļu atlikumu kontā veido ieņēmumi no Se[..], M[..] un S[..] īpašumu Krievijā pārdošanas 393 086,20 EUR apmērā, ko apliecina pirmstiesas kriminālprocesā iesniegtie dokumenti. 37 986,70 EUR ir ieņēmumi no S[..] piederošā transportlīdzekļa pārdošanas, kas saņemti no “V[..]”, kurš bija starpnieks. 83,57 EUR ir Se[..] saņemtie procentu maksājumi no “S[..]bank”.

Par “B[..]LTD” arestēto līdzekļu likumību ir iesniegts zvērināta revidenta [..] ziņojums. Arestētie līdzekļi 2 106 691,14 EUR iegūti laikā no 2013.gada [..] līdz 2013.gada [..] no astoņu uzņēmumam piederošo finanšu instrumentu pārdošanas darījumiem, kas veikti ar AS “ABLV Bank” starpniecību. No akciju pārdošanas iegūtie ieņēmumi izmantoti 2013.gada [..] iegādājoties 4000 unces ieguldījumu zelta. 2018.gada [..] daļa ieguldījumu zelta 1979,127 XAU pārdoti, iegūtie līdzekļi sākotnēji kreditēti “B[..]LTD” brokera kontā un 2018.gada [..] pārskaitīti uz “B[..]LTD” norēķinu kontu, izveidojot arestēto naudas līdzekļu atlikumu.

M[..] dzīvokļa pirkuma iegādei izmantoti 175 700 EUR no maksājuma 225 000 EUR, kas 2014.gada [..] saņemts no “B[..]LTD”. Lai saņemtu uzturēšanās atļauju Latvijā M[..] bija nepieciešams iegādāties dzīvokli, tāpēc Se[..] piešķīris audzumeitai šos līdzekļus. M[..] naudas līdzekļu atlikums 112 780,14 EUR veidojies laikā no 2014.gada [..] līdz 2018.gada [..] no S[..] pārskaitījuma 74 401,34 EUR, M[..] iemaksas 30 990 EUR skaidrā naudā un 3040 EUR K[..] pārskaitījumiem. Se[..] uzdāvinātie naudas līdzekļi ieskaitīti ar S[..] starpniecību, veicot 2014.gada [..] maksājumu 144 000 EUR. S[..] uz pilnvaras pamata izņēma no Se[..] konta skaidru naudu 6 970 000 RUB un pēc pārvešanas uz euro valūtu, tos ieskaitīja M[..] kontā. Se[..] kontā šos naudas līdzekļus veidoja no Krievijas uzņēmuma “B[..]” saņemtās dividendes. Se[..] ir veicis regulārus maksājumus M[..] kontā gan skaidrā naudā, gan bezskaidras naudas veidā. K[..] ir M[..] pažiņa, kas vairākos maksājumos izpildīja savas parādsaistības. Konta atlikums veidojies no 2014.gada [..] maksājuma 225 000 EUR.

Lēmums nesatur pierādījumus tam, ka būtu noticis jebkāds noziedzīgs nodarījums, kura rezultātā iegūtie līdzekļi nonākuši pie S[..], M[..] un “B[..]LTD” un ietilptu arestētajā mantā. Lietā ir iegūti pierādījumi, ka pret ar mantu saistītajām personām nav uzsākti kriminālprocesi ārvalstīs. Lai pamatotu mantas noziedzīgo izcelsmi, vispirms nepieciešams identificēt šīs mantas izcelsmes avotu, kuram attiecīgi jānorāda uz mantas noziedzīgumu. Arestētās mantas izcelsmes avoti izmeklēšanā nav noskaidroti un lēmumā nav norādīti.

Lēmumā ir vispārīga norāde par “B[..]LTD” darījumiem ar Krievijā reģistrētiem uzņēmumiem “L[..]”, “Ax[..]”, “K[..]”, tomēr pārbaudot “B[..]LTD” kontus, kas atvērti LAS “ABLV Bank, konstatējams, ka ar šīm sabiedrībām nav veikti kredīta vai debeta darījumi. Lietas materiālos nav atrodamī pierādījumi par minēto uzņēmumu saistību ar “B[..]LTD”. Revidenta atzinumā ir konstatēts, ka ar mantu saistīto personu kontu atlikumos neietilpst naudas līdzekļi, kas saņemti no “F[..]”, “T[..]LTD”, “A[..]”, “M[..].”, “Tr[..]” un “Ba[..]”, līdz ar to maksājumi, uz kuriem procesa virzītāja atsaukusies lēmumā, nav attiecināmi uz pierādīšanas priekšmetu. Turklāt laikā, kad “B[..]LTD” sadarbojās ar minētajiem uzņēmumiem, par tiem nebija pieejama negatīva rakstura informācija. Banka veica padziļināto pārbaudi vēlāk.

FID atzinumam no pierādīšanas viedokļa ir tāda pati un ne lielāka tiesiskā nozīme, kā jebkuram fiziskas vai juridiskas personas iesniegumam par kriminālprocesa uzsākšanu. Uzsāktajā kriminālprocesā, izmantojot kriminālprocesuālos līdzekļus un metodes, procesa virzītājam ir jāiegūst pierādījumi pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo ziņu pamatošanai. Kriminālprocesā noskaidrotie fakti nevar tikt pamatoti ar FID atzinumā ietvertu informāciju, tā ir jāpārbauda, kas nav darīts izmeklēšanā. Termins “čaulas veidojums” ietverts Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas novēršanas likumā ar 2017.gada 26.oktobra grozījumiem. Laikā līdz 2013.gada februārim, kad “B[..]LTD” kontā uzkrāta arestētā manta, kā arī laika periodā, kad notika darījumi ar minētajiem uzņēmumiem, termins “čaulas veidojums” nebija iekļauts regulējumā. “B[..]LTD” ilgstoši nodarbojies ar reālu saimniecisko darbību vērtspapīru tirgū, kas netiek apstrīdēts lēmumā, līdz ar to “B[..]LTD” nevar tikt atzīts par čaulas veidojumu. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas neattiecas uz konkrēto gadījumu. Faktiski procesa virzītāja noskaidrojusi naudas līdzekļu kustību, nevis attālināšanu no sākotnējās ieguves vietas.

[4] Tiesas sēdē procesa virzītāja uzturēja lēmumu un lūdza tiesu apmierināt ierosinājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju. Neapstrīdēja ar mantu saistīto fizisko personu mantisko stāvokli un atzina, ka daļa juridiskās personas līdzekļu varētu būt likumīgi iegūti, kas saplūduši ar, iespējams, noziedzīgi iegūtiem.

Prokurore tiesas sēdē pievienojās procesa virzītājas paustajam viedoklim. Paskaidroja, FID ziņojums jāvērtē kā patstāvīgs pierādījums. Izmantojami netiešie pierādījumi, kas apkopoti atbilstoši FID metodoloģijai, kura jāpiemēro. Jāvērtē uzņēmuma 10 gadu laikā veiktā līdzekļu aprīte, kur pamatapgrozījumu veido līdzekļi no čaulas veidojumiem. No Krievijas Federācijas nevar vienkārši pārskaitīt naudas līdzekļus uz citās jurisdikcijās esošām bankām, līdz ar to secināms, ka pārskaitījumi ir veikti ar patiesā labuma guvēja ieinteresētību, lai noslēptu līdzekļus no Krievijas Federācijas tiesībsargājošām iestādēm. Tiesiskās palīdzības lūguma izpildes ietvaros saņemtas ziņas, ka Se[..] un S[..] ir izvairījušies no patiesas informācijas sniegšanas saistībā ar uzņēmumu “C[..]”, kas rada aizdomas par izvairīšanos no nodokļu nomaksas Krievijas Federācijā. Savukārt, nopērkot nekustamo īpašumu, noziedzīgi iegūti līdzekļi pārvērsti citā vērtībā.

Ar mantu saistīto personu pārstāvji tiesas sēdē iesniedza rakstveida paskaidrojumus, kurus nolasīja un uzturēja (sk. lēmuma 3.punkts).

Motīvu daļa

[5] Noklausoties procesa dalībnieku paskaidrojumus, un, pārbaudot no kriminālprocesa izdalītos materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesa atzīst, ka process ir izbeidzams.

[5.1] Process par noziedzīgi iegūtu mantu var tikt uzsākts tikai tad, ja pastāv Kriminālprocesa likuma 626.panta pirmajā daļā minētie nosacījumi.

Judikatūrā šajā sakarā norādīts: “lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu jābūt norādītiem un pamatotiem visiem procesa uzsākšanas iemesliem”, un tiesai jāvērtē, “vai ir bijuši likumā norādītie iemesli procesa uzsākšanai un turpināšanai par noziedzīgi iegūtu mantu” (sk. *Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 19.februāra lēmumu lietā Nr.SKK-2/2009*).

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 626.panta pirmo daļu procesu par noziedzīgi iegūtu mantu var uzsākt, ja pastāv šādi priekšnoteikumi:

1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu;

2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.

Turklāt tiesa secina, ka šiem priekšnoteikumiem jāizpildās kumulatīvi.

[5.2] Atbilstoši tiesu praksē atzītajam procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanai ir pietiekami ar procesa virzītāja lēmumā norādītajiem apstākļiem, kas apliecina, ka objektīvu iemeslu dēļ tuvākajā laikā nav iespējams nodot kriminālprocesu tiesai iztiesāšanai, jo turpinās izmeklēšana un jāiegūst pierādījumi, t.sk., starptautiskās sadarbības ietvaros.

T.i., šādos apstākļos tiesu praksē secināts, ka, “lai gan procesa virzītāja lēmumā nav uzskaitītas konkrētas izmeklēšanas darbības, kas ir veicamas krimināllietā, tomēr izmeklēšanas darbības ar starptautiskās sadarbības elementiem, kad ir jāpieprasa ziņas ar tiesiskās palīdzības lūgumiem, jāsaņem atbildes, kuras, cita starpā no svešvalodas ir jātulko, un, kas arī ir laikietilpīgs process, saprātīgi pārliecina par to, ka objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā nav iespējama” (*Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2022.gada 2.maija lēmums lietā Nr.KA04-0466-22/2*).

Līdz ar to lēmumā procesa virzītājam nav obligāti jāpamato tas, kādas tieši izmeklēšanas darbības vēl tiks veiktas un kāpēc.

Minētais atbilst konkrētā kriminālprocesa raksturojumam, tādējādi tiesai ir pamats secināt, ka Kriminālprocesa likuma 626.panta pirmās daļas 2.punkta nosacījumi ir ievēroti.

[5.3] Savukārt no Kriminālprocesa likuma 626.panta pirmās daļas 1.punkta tiesa secina, ka primāri procesa virzītājam jāiesniedz pierādījumi tam, ka manta ir noziedzīgi iegūta, gadījumā, kad tiek pieņemts lēmums par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas kārtībā, nododot materiālus uz tiesu ar Krimināllikuma 70.¹¹ panta pirmās daļas pamatojumu.

Tiesu praksē atzīts, ka: “procesa virzītājam ir pienākums pierādīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme, un tikai tad personai, apgalvojot pretējo, ir pienākums pierādīt mantas likumīgo izcelsmi” (piem., *Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 17.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0959-21/17 19.punkts*).

Šādos apstākļos procesa par noziedzīgi iegūtu mantu pamatojums tiesību doktrīnā tiek skaidrots kā tāds, kurā “mantas noziedzīgā izcelsme ir jāpierāda apsūdzības pusei, tāpēc teorijā to mēdz dēvēt par pierādīto noziedzīgi iegūto mantu” (sk. *Kriminālprocesa likuma*

komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 952.lp.).

No lēmuma izriet, ka arestētās mantas, visticamāk, noziedzīgums pamatots ar argumentu, ka darījumos iesaistītajām juridiskajām personām (“B[..]LTD”, “F[..]”, “T[..]LTD”, u.c.) piemīt čaulas veidojumu pazīmes.

Tiesa ņem vērā, ka legalizācijas darbības, par ko uzsākts arī konkrētais kriminālprocess, var tikt konstatētas tikai mantai ar noziedzīgu izcelsmi (sal., *Augstākās tiesas 2022.gada 16.jūnija lēmuma lietā Nr. SKK-35/2022 1.tēze*).

Vienlaikus noziedzīgs nodarījums var nebūt noskaidrots (sk., *Kriminālprocesa likuma 124.panta septītā daļa; Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5.panta 2¹ daļa*), un šādā gadījumā, iespējams, notikusi autonoma legalizācija, kā tas arī norādīts FID atzinumā un izriet no lēmuma.

Tiesa secina, ka gadījumā, ja nav noskaidrots konkrēts predikatīvais noziedzīgais nodarījums, tad mantas noziedzīgo izcelsmi var veidot arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Novēršanas likums) pazīmes (*atvasinātas no 1.panta terminiem; kopsakarā ar uz šī likuma pamata attiecīgajā laika periodā spēkā esošajās redakcijās izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem - t.sk., Ministru kabineta 2021.gada 17.augusta noteikumi Nr.550 “Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu”, Ministru kabineta 2019.gada 27.augusta noteikumi Nr.408 “Noteikumi par kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem” (zaudēja spēku 01.10.2021.), Ministru kabineta 2019.gada 2.jūlija noteikumi Nr.281 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (zaudēja spēku 17.12.2019.), Ministru kabineta 2017.gada 14.novembra noteikumi Nr.674 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (zaudēja spēku 29.06.2019.), Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (zaudēja spēku 01.05.2018.)*).

Šādos apstākļos [autonomā legalizācija] procesa virzītāja tiesai iesniegtais pierādījumu kopums sasniedz primāro pierādīšanas priekšmeta standartu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 124.panta sesto daļu (iespējamības pārsvaru), ja konstatējamās ne tikai legalizācijas darbības saskaņā ar Novēršanas likuma 5.pantu, bet arī saistība ar kādu no šajā likumā ietvertajām pazīmēm (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 14.jūnija lēmums lietā Nr.KA04-0593-22*). Tomēr fokuss arī autonomā legalizācijā ir uz mantas sākotnējo [noziedzīgo] izcelsmi, kura var būt saistīta ar kādu no Novēršanas likuma pazīmēm. Minēto apliecina tiesu praksē noziedzīgi iegūtas mantas procesos apstiprinātā juridiskā metode, t.i., ka attiecībā uz arestēto naudas līdzekļu sākotnējās izcelsmes avotu ir jākonstatē kāda no Novēršanas likumā ietvertajām pazīmēm, pretējā gadījumā nav pamata secināt, ka ar mantu saistītās personas konts Latvijas kredītiestādē izmantots legalizācijas darbībām saskaņā ar Novēršanas likuma 5.pantu (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 14.jūnija lēmums lietā Nr.KA04-0593-22*).

[5.4] Tiesa secina, ka ar mantu saistītās personas S[..] un M[..] ieguvušas daļu naudas līdzekļu no “B[..]LTD”, tāpēc primāri izvērtējama uzņēmuma naudas līdzekļu izcelsme. No “B[..]LTD” kontu izdrukām izriet, ka daļu naudas līdzekļus tas ieguvis arī no procesa virzītājas lēmumā norādītajiem, iespējams, čaulas veidojumiem. T.i., “B[..]LTD” darījumi ar

“F[.]” veikti laikā no 2013.gada [..] līdz 2014.gada [..], darījumi ar “T[.]LTD” veikti laikā no 2015.gada [..] līdz 2015.gada [..].

Tiesa secina, ka šajā laikā Novēršanas likuma 1.pantā nebija ietverts termins “čaulas veidojums”, ar kuru likums papildināts ar 2017.gada 26.oktobra grozījumiem, kas stājās spēkā 2017.gada 9.novembrī, uz ko pamatoti norādīts ar mantu saistīto personu pārstāvju paskaidrojumos. Minēto grozījumu likumprojekta anotācijā norādīts, ka: “Čaulas kompānijas definīcija izstādāta pamatojoties uz FATF un ASV lietotām čaulas kompānijas definīcijām”(sk. <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/FEB181B5B41A0CA4C2258144002CC7CC?OpenDocument#b> 39.lp.), līdz ar to šis termins nav tāds, kas Latvijai jau pirms attiecīgajiem likuma grozījumiem būtu saistošs atbilstoši kādam starptautisko tiesību aktam. Tāpat līdz minētajiem Novēršanas likuma grozījumiem starp tajā lietotajiem terminiem nebija, piemēram, termins “augsta riska trešās valstis”.

Šajā sakarā tiesa norāda, ka Krimināllikuma 5.panta pirmajā daļā regulētais intertemporālo tiesību principa tvērums piemērojams arī procesos par noziedzīgi iegūtu mantu, tāpēc darbības noziedzīgumu nevar veidot likums (tajā ietverts termins kā pazīme), kas nebija spēkā šīs darbības (darījuma slēgšanas) laikā. Pretējā gadījumā personu tiesības, kas aizsargājamas laika ziņā no tiesiskā regulējuma grozījumu negatīvām sekām, tiktu pārkāptas, kas savukārt tiesiskā un demokrātiskā valstī bez speciāla likumdevēja regulējuma ar tiesību normās tieši noteiktu atpakaļejošu spēku nav pieļaujams.

Līdz ar to tiesa attiecībā uz “B[.]LTD”, “F[.]”, “T[.]LTD” nevar konstatēt “čaulas veidojuma” pazīmi pēc šobrīd spēkā esošā Novēršanas likuma 1.panta 15¹ punkta, kas ar atpakaļvērstu spēku nav piemērojams.

Vienlaikus procesa izpratnes vairošanas nolūkā tiesa par čaulas veidojumu kā pazīmi norāda, ka pat, ja tāda konkrētajā procesā būtu piemērojama saskaņā ar attiecīgo Novēršanas likuma redakciju, tad tomēr katrai šā likuma pazīmei ir sava nozīme, kuru tiesa nosaka savstarpējā kopsakarā ar konkrētā procesa materiāliem. Piemēram, ir vispārzināms fakts, ka čaulas veidojumu jeb *ofšoru* izmantošana arī Latvijas uzņēmumiem bija atļauta un ierasta laikā, kad normatīvais regulējums to neidentificēja kā aizdomīgu, līdz ar to no šodienas skatupunkta, kad šāds termins ietverts Novēršanas likumā un citos likumos ietvertas prasības atklāt patiesā labuma guvēju u.tml., minētais nevar radīt patstāvīgu negatīvu pazīmi ar atpakaļvērstu spēku, jo šādus apstākļus, piemēram, par sadarbību ar čaulas veidojumiem, arī ar mantu saistītā persona, kas kriminālprocesā iesaistīta 2020.gadā, vairs nevar mainīt. Taču čaulas veidojums jeb līdz Novēršanas likuma grozījumiem vienkārši citās jurisdikcijās ar zemu uzraudzības kontroli reģistrēts uzņēmums, rada pamatu papildus pārbaudei par tā līdzekļu izcelsmi īpaši, ja divpusēji darījumi notikuši tikai starp šāda veida uzņēmumiem, kas reālu saimniecisko darbību neveic. Tomēr šādas pārbaudes nevar aprobežoties tikai ar finanšu iestādes riska pārvaldes stratēģijās balstīto klienta izpēti, jo, no vienas puses tām bez Novēršanas likuma normām tikai no 2017.gada ir saistošas Finanšu nozares asociācijas izdotās “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un sankciju piemērošanas politika un vadlīnijas”, no otras puses - ne viss, kas ir likumīgs, ir pieļaujams no risku pārvaldības viedokļa, tāpēc, piemēram, konta slēgšana nav absolūta pazīme tam, ka kontā veiktas noziedzīgi iegūtu līdzekļu transakcijas.

No konkrētā procesa materiāliem tiesa konstatē, ka vairāku kontu kredītiestādēs apzīmējums, darījumu veids un sadarbības partneri uzņēmumam “B[.]LTD”, kas dibināts 2005.gadā, apliecina tā ilgstošu nodarbošanos ar reālu saimniecisko darbību vērtspapīru tirgū, kas arī faktiski netiek apstrīdēts lēmumā, un konta atvēršana Latvijā ticami izskaidrota ar

atvieglotu starptautisko darījumu dažādās valūtās bez augstas valūtas konvertācijas un kursa svārstībām, kādas bija Krievijā, veikšanas nepieciešamību, kas ietilpst saimnieciskās darbības reģistrētajā virzienā, tāpēc uzņēmuma saimnieciskā darbība, ņemot vērā arī saistītā uzņēmuma SAS "B[..]" licencēto darbību vērtspapīru tirgū kopš 1996.gada, nerada saprātīgas aizdomas par to, ka tiek imitēta, un arī procesa virzītāja tiesas sēdē atzina, ka visamz daļa no uzņēmuma līdzekļiem ir likumīgi. Savukārt, par "B[..]LTD" darījumu partneriem - "F[..]", "T[..]LTD" – tiesa secina, ka lietā nav pierādījumu par to pārskaitīto naudas līdzekļu izcelsmi konkrētajā laikā.

Papildus secināms, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir vērsts uz kādas konkrētas mantas izcelsmi un, tāpēc par šī procesa kārtību tiesību doktrīnā norādīts: "tiesa, lemjot jautājumu par noziedzīgi iegūtu mantu Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas kārtībā, neskata visu krimināllietu pēc būtības, bet pēc pierādījumiem vērtē tikai konkrēti norādītās mantas izcelsmi un, ja tā tiek atzīta par noziedzīgu, lemj par turpmāko rīcību ar to" (*Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 953.lpp.*). Līdz ar to process par noziedzīgi iegūtu mantu nav ne personas mantas konfiskācija, kas ir sods par vainu, ne arī juridiskās personas mantas konfiskācija, kas ir piespiedu ietekmēšanas līdzeklis, tāpēc fokuss izdalītajā procesā ir uz konkrētās mantas izcelsmi, kas pārbaudāma pēc iegūšanas, t.sk. laika, kam secīgi piemērojamas attiecīgās normatīvo aktu redakcijas. Un, lai gan iespējami noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija nav pakļauta noilgumam, tomēr šajā procesā, kur tiesas loma ir nodrošināt iesaistītajām personām to procesuālo tiesību vienādu īstenošanu (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 12.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0713-22 12.punkts*), ir jāņem vērā, ka ilgi laika posmi apgrūtina personu likumīgu ienākumu vai viņu aktīvu likumīgas izcelsmes pierādīšanu (*norādīts arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 13.jūlija sprieduma lietā "Todorovs u.c. pret Bulgāriju", iesnieguma Nr.50705/11, 202.punktā*), tāpēc šādos apstākļos t.s. apgrieztā pierādīšanas pienākuma prasību nevar vērst pret personu ar negatīvām sekām, un process izdalāms par, piemēram, konkrēta maksājuma no sadarbības partnera, pārbaudi konkrētā laikā, nevis vispārēji par uzņēmuma naudas plūsmu laikā no 2010.-2020.gadam, kā tas norādīts šajā procesā, jo tiesa neveic uzņēmuma auditu.

Lēmumā arī norādīts, ka iespējamo čaulas veidojumu patiesā labuma guvējs A[..] ir ar finanšu zināšanām, tāpat kā "B[..]LTD" patiesā labuma guvējs Se[..], un ka abi saistīti ar Krievijas Federācijas kredītiestādi Sauber bank, lai gan Se[..] ir tikai šīs bankas konta turētājs, kas neliecina par pilnvarām īstenot personisku iesaisti kredītiestādes darījumos ar citām personām, t.sk., ietekmēt transakciju veikšanu. Tiesa secina, ka zināšanas finanšu darījumos, kas arī netiek slēptas, atbilst tam, kādu saimnieciskās darbības veidu Se[..] izvēlēties savam uzņēmumam. Būtiski, ka darījumi ar vērtspapīriem ir atļauti, personas finanšu zināšanas neietveras Novēršanas likuma 1.panta pazīmēs un lietā procesa virzītāja nav norādījusi un nav arī ieguvusi pierādījumus tam, ka saistībā ar A[..] vai S[..]banku ir uzsākta izmeklēšana vai publiskajā telpā pieejama jebkāda negatīva rakstura informācija darījumu slēgšanas laikā. Tādējādi šāds nenoskaidrots apstāklis pats par sevi nepakļaujas aizdomām un no tā nevar izdarīt nekādus secinājumus, (t.sk., par to, ka pārskaitījumi veikti nolūkā noslēpt finanšu līdzekļus no Krievijas Federācijas tiesībsargājošām iestādēm), jo īpaši nelabvēlīgus attiecībā uz īpašumu, kura neaizskaramība vispārīgi tiek garantēta cilvēktiesību normās. Turklāt lietā ir 2021.gada [...] vēstule, ka Krievijas tiesībsargājošo iestāžu rīcībā par A[..] nav krimināla rakstura informācijas.

No lietas materiāliem arī konstatējams, ka arestētie līdzekļi uzņēmuma kontā iegūti laikā no 2013.gada [...] līdz 2013.gada [...] no astoņu uzņēmumam piederošo finanšu instrumentu pārdošanas un pēc tam ieņēmumi 2013.gada [...] novirzīti ieguldījumu zelta iegādei, bet 2018.gada [...] daļa ieguldījumu zelta pārdota un iegūtie līdzekļi kreditēti uzņēmuma brokera kontā, kas 2018.gada [...] pārskaitīti uz uzņēmuma norēķinu kontu, rezultātā izveidojot arestēto naudas līdzekļu atlikumu. No lēmuma var noprast, ka ar šīm darbībām tiek saistīta Novēršanas likuma 5.panta legalizācijas darbību konstatēšana, mainot finanšu līdzekļu atrašanās vietu. Tiesa secina, ka minētā naudas līdzekļu kustība nesasniedz likumā norādīto legalizācijas darbību mērķi – maskēt vai slēpt līdzekļu izcelsmi gadījumā, kad līdzekļi tiek pārskaitīti starp personas pašas kontiem, turklāt vienas kredītiestādes ietvaros. Arī tiesu praksē šādos apstākļos atzīts, ka naudas pārskaitīšana no sava konta un citu savu kontu vienas kredītiestādes ietvaros nevar tikt uzskatīta par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas objektīvās puses pazīmi. Neskatoties uz to, ka naudas pārskaitīšana starp saviem kontiem vienas kredītiestādes ietvaros formāli liecina, ka finanšu līdzekļu atrašanās vieta tiek mainīta, tomēr ar šādām darbībām nenotiek finanšu līdzekļu izcelsmes slēpšana. (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.KA04-0246-22/10*). Naudas līdzekļu pārskaitīšana no viena sava norēķinu konta uz otru, turklāt vienas bankas ietvaros, nevar tikt atzīta par naudas līdzekļu izcelsmes slēpšanu vai piederības mainīšanu (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 27.maija lēmums lietā Nr.KA04-0491-22/17*).

Tāpat lēmumā arī norādīts, ka “B[...]Ltd” atsevišķi darījuma partneri ir ar publiski pieejamu negatīva rakstura informāciju par iesaisti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā, proti, Tr[...]”, ar kuru darījumi notikuši laikā no 2010.-2013.gada februārim. Tiesa secina, ka par minētajiem apstākļiem lietā nav ar izmeklēšanas darbībām iegūti pierādījumi, kas ļautu šo informāciju pārbaudīt un konstatēt, piemēram, laiku, no kura ir publiski pieejama informācija par minētā darījumu partnera iesaisti, iespējams, noziedzīgās darbībās, lai secinātu, ka “B[...]LTD” tas bija jāzina, slēdzot darījumus, bet tiesas lēmums nevar tikt pamatots ar pieņēmumiem par tādiem apstākļiem, kas pakļaujas pārbaudei un ir pierādāmi, lai tiktu nostiprināti kā fakti.

“Tiesai procesā [par noziedzīgi iegūtu mantu] nav piešķirta aktīva loma pierādījumu iegūšanā (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 12.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0713-22 12.punkts*), tāpēc, “Lai arī procesā par noziedzīgi iegūtu mantu atbilstoši Kriminālprocesa likuma 124.panta sestajai daļai ir pazemināts pierādīšanas standarts, ar to vien, ka persona ir iesaistīta kriminālprocesā, kurā vēl notiek izmeklēšana, nav pietiekami jebkuru ar personu saistītu naudas līdzekļu atzīšanai par noziedzīgi iegūtiem. Lietā nav iegūti pierādījumi, ka naudas līdzekļi šajā lietā būtu saistīti ar citā kriminālprocesā izmeklējamu darbību” (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 30.novembra lēmuma lietā Nr.KA04-0935-22/15 13.6.punkts*). Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa par dalībvalstu tiesu konfiskācijas lēmumiem norādījusi uz nepieciešamību konstatēt cēloņsakarību (“*causal link*”) starp noziegumu, no kura līdzekļi iegūti, un konfiscējamo mantu, pārbaudot, vai valsts iestādes katra konkrētā gadījuma kontekstā ir sniegušas vismaz dažas ziņas, kas pamato tās mantas, uz kuru attiecas konfiskācija, izcelšanos no konstatētā noziedzīgā nodarījuma (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 13.jūlija spriedums lietā Nr. 50705/11, 11340/12, 26221/12, 71694/12, 44845/15, 17238/16 un 63214/16, Todorovi un citi pret Bulgāriju*). Līdzīgos apstākļos, skaidrojot Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā 6.panta 2.punktu par labticīgo personu aizsardzību, Eiropas Savienības Tiesa norādījusi, ka tāda pie trešās personas esoša

īpašuma konfiskācija, kura nav zinājusi un nav varējusi zināt, ka tās īpašums ticis izmantots noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, būtu konkrētās personas tiesību uz īpašumu pārkāpums (sal., *Eiropas Savienības Tiesas 2021.gada 14.janvāra sprieduma lietā C-393/19 Okrazhna prokuratūra-Haskovo and Apelativna prokuratura-Plovdiv, 55.paragrāfs*).

Ziņas par konkrētā darījumu partnera publiski pieejamu negatīva rakstura informāciju lēmumā balstītas tikai uz FID ziņojumu, kas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 133.pantu kā kompetentās institūcijas atzinums var būt pierādījums lietā par kāda notikuma faktiem un apstākļiem tad, ja to uzraudzību atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei (pilnvarojumam) veic FID (sal., piem., *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma IX nodaļa, Ministru kabineta 2019.gada 5.marta noteikums Nr.102 "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta nolikums"*), taču uzraudzību par kriminālprocesiem Krievijas Federācijā neveic Latvijas FID, līdz ar to FID kā kompetentā institūcija nevar būt šāda fakta avots (sal., *Kriminālprocesa likuma 133.panta komentārs 454.-455.lpp. Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019*), un tāpēc minētie apstākļi ir pierādāmi konkrētajā gadījumā starptautiskās sadarbības ietvaros iegūstot pierādījumus no Krievijas kompetentām iestādēm.

Rezultātā tiesa atzīst, ka izmeklēšanā iegūtais pierādījumu kopums neliecina par to, ka "B[..]Ltd" arestēto naudas līdzekļu sākotnējās izcelsmes avots, t.i. no atsevišķiem darījumu partneriem, par kuriem lēmumā izteiktas konkrētas aizdomas ("F[..]", "T[..]LTD, un pakārtoti arī A[..]) saņemtie līdzekļi, būtu saistīti ar kādu no Novēršanas likumā ietvertajām pazīmēm, kā arī nav konstatējama aizdomīga darījuma esība (sk. minētā likuma 1.panta 17.punktu) vai neparasta darījuma pazīmes (sk. minētā likuma 1.panta 16.punktu un Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumu Nr.1071 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem" 8.punktu) naudas līdzekļu izcelsmē, jo darījumi par akciju un vērtspapīru, kā arī pēcāk ieguldījumu zelta pārdošanu, kas ir civiltiesiskajā apgrozībā atļauti, ir reāli notikuši un izpildīti. Savukārt šo darījumu ekonomiskā pamatotība, nekonstatējot Novēršanas likuma pazīmes, atsevišķi nav pārbaudāma ar kriminālprocesuālām metodēm, jo tas būtu pretēji brīvās tirgus ekonomikas principiem, t.sk., personu privātautonomijas izpaušmei līgumu brīvībā, ko ierobežo tikai likumam pretēja rīcība, uz kādu lēmumā nav norādīts, tāpēc atsevišķas maznozīmīgas neatbilstības līgumos, kas neaptver to būtiskās sastāvdaļas, nekalpo arī par darījuma fiktivitātes pazīmi.

Bez konkrētām Novēršanas likuma pazīmēm tiesai nav pamata pārbaudīt visus "B[..]Ltd" sadarbības partnerus, kas, lai gan procesa virzītājas lēmumā daļēji uzskaitīti, tomēr nav ar konkrētu pazīmi identificēti, tāpēc tiesa norāda, ka "Lietas [procesa par noziedzīgi iegūtu mantu] izskatīšanas robežas ir procesa virzītāja lēmumā norādītie lietas apstākļi, argumentācija un pieteiktais lūgums (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 6.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-976-22/10 7.punkts*), proti, tiesai neesot procesa virzītājam, nav pamata piemeklēt lēmumā par procesa uzsākšanu atbilstošāko juridisko pamatojumu, kādu pats procesa virzītājs nav izvēlējis, jo tas būtu pretēji Kriminālprocesa likuma 17.pantam.

[5.5] Ar mantu saistīto personu lokā ir arī S[..], kuras arestēto naudas līdzekļu atlikums veidojies gan no "B[..]Ltd" uz aizdevuma līguma pamata saņemtiem līdzekļiem, gan no pašas Krievijas Federācijas kredītiestādes konta pārskaitījuma, kurā savukārt līdzekļu izcelsme saistīta ar ienākumiem no īpašumu pārdošanas un laulātā Se[..] dāvinājumiem. Arī

M[..], kura ieguvusi līdzekļus no “B[..]Ltd” un par tiem nopirkusi nekustamo īpašumu Latvijā, ir ar mantu saistītās personas statusā lietā.

Tā kā būtiska ir katra ienākuma sākotnējā izcelsme, tad tiesa norāda, ka par “B[..]Ltd” naudas līdzekļu izcelsmi jau lēmuma 5.4.punktā secināts, ka tā nav sasniegusi pierādīšanas priekšmetu kā, visticamāk, noziedzīga, bet konkrētā darījuma – aizdevuma līguma starp “B[..]Ltd” un S[..], tāpat kā “B[..]Ltd” naudas līdzekļu pārskaitījuma M[..] ekonomiskā pamatotība apstākļos, kad pārskaitītie līdzekļi nav noziedzīgi, nepakļaujas pārbaudei ar kriminālprocesuālām metodēm, kā jau 5.4.punktā norādīts, turklāt attiecībā par aizdevumu tiesa norāda, ka saistību izpildes nodrošinājums neveido aizdevuma līguma būtiskās sastāvdaļas (sal., *Civillikuma 1934., 1935., 1946.pantu*), tāpēc tā neesība pati par sevi neko neaplicina.

Savukārt “B[..]Ltd” pārskaitīto līdzekļu izlietojums, t.i, M[..] veiktā nekustamā īpašuma iegāde Latvijā un S[..] veiktais pārskaitījums ASV uzņēmumam (kurā ir dalībniece, veicot ieguldījumu pamatkapitālā) – procesa virzītājas lēmumā saistīts ar FID izstrādātajām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijām, kas, domājams, šādi apstiprinājušās. Tomēr tiesa, pirmkārt, secina, ka ar likumīgi iegūtiem naudas līdzekļiem nevar notikt legalizācijas darbības, otrkārt, tiesai minētās tipoloģijas nav saistošas, jo tiesa vadās tikai pēc likuma (sk., *likuma “Par tiesu varu” 1.panta otrā daļa, 2.panta otrā daļa, 10.panta pirmā daļa, 18.pants, Kriminālprocesa likuma 2.panta pirmā daļa*), tāpēc tiesu praksē secināts, ka: “FID apkopotās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes pašas par sevi nepierāda finanšu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi un ir ar informatīvu nozīmi [...] (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 15.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0851-22/1 19.punkts; un 2022.gada 1.novembra lēmuma lietā KA04-0822-22/20 16.punkts*).

Turklāt M[..] nolūks iegādāties nekustamo īpašumu Latvijā ticami izskaidrots ar uzturēšanās atļaujas, kas atrodas lietā, saņemšanas nepieciešamību, jo ģimene pārcēlās uz dzīvi Latvijā un dzīvoklis iegādāts daudzdzīvokļu ēkā, kurā pēc pārstāvju paskaidrojuma tiesas sēdē jau atradās mātes S[..] dzīvoklis. Savukārt S[..] pārskaitījums ASV uzņēmuma Ba[..] pamatkapitālā arī ticami izskaidrots ar nekustamā īpašuma iegādes nolūku, kas tiesas sēdē detalizēti skaidrots ar konkrētā īpašuma atrašanās vietu un izmantošanas mērķi - gūt peļņu, iznomājot.

Tiesa arī secina, ka patstāvīgas Novēršanas likuma pazīmes, kas lēmumā būtu pamatotas bez sasaistes ar līdzekļiem no “B[..]Ltd”, attiecībā pret S[..] un M[..] nav konstatējamās, jo nav, piemēram, norādīts, ka viņas ir politiski nozīmīgas personas, vai iesaistītas kādā kriminālprocesā, nav publiski pieejama negatīva rakstura informācija, kā arī viņas nav ietvertas ES, ANO vai nacionālos sankciju sarakstos (sk., *Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums, stājās spēkā 01.03.2016.*).

Tādējādi faktiski lēmums pamatots ar naudas līdzekļu kustību, par ko tiesu praksē jau nostabilizējies secinājums, ka: “ziņas par naudas līdzekļu kustību un to pamatojošiem darījumiem, iespējams, atbilst Krimināllikuma 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses raksturojumam, taču tas atbilstoši judikatūrai nav konstatējams, izskatot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nevar kalpot par pamatu, lai arestētos finanšu līdzekļus atzītu par noziedzīgi iegūtu mantu” (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 20.janvāra lēmuma lietā Nr.KA04-0235-22/23 4.3.1.punkts; Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 31.marta lēmuma lietā Nr.KA04-0386-22/23 8.2.2.punkts*), kā arī tiesu praksē atzīts: “situācijā, kad netiek pierādīta arestēto līdzekļu nelikumīga izcelsme -, tad nav izšķirošas nozīmes jautājumam par to, vai [persona] ir vai nav iesniegusi pierādījumus, ka [...] veikusi

saimnieciski pamatotus darījumus un naudas līdzekļu kustība [...] bijusi likumīga” (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 31.marta lēmuma lietā Nr.KA04-0386-22/23 9.4.punkts*).

Tāpat tiesa secina, ka S[...] arestēto naudas līdzekļu atlikumu veido no pašas Krievijas Federācijas konta pārskaitītie līdzekļi, kur tie veidojas no laulātā Se[...] dāvinājumiem, kas izceļas no Krievijas Federācijā esošo uzņēmumu izmaksātajām dividendēm, kā arī no nekustamo īpašumu un automašīnas pārdošanas, par ko lietā ir iesniegti pieļaujami un ticami pierādījumi, kas nav apstrīdēti. M[...] arestēto naudas līdzekļu atlikumu veido, t.sk., no mātes S[...] saņemtie līdzekļi, kas izceļas no minētajiem S[...] vispārējiem ienākumiem Krievijas Federācijā, kuru izcelsme netiek apšaubīta. Arī tiesas sēdē procesa virzītāja atzina, ka ar mantu saistīto personu līdzekļi vismaz daļēji ir likumīgi iegūti, tāpēc procesa virzītājas lēmumā un arī tiesas sēdē S[...] un laulātā Se[...] vispārējais mantiskais labklājības līmenis netika apšaubīts, t.sk. par mantas (nekustamie īpašumi, automašīna, uzņēmumi, no kuriem gūtas dividendes) esību Krievijas Federācijā, kas veido daļu no arestēto līdzekļu izcelsmes kopuma.

Tiesas sēdē prokurore norādīja, ka, iespējams, Krievijas Federācijā veikta izvairīšanās no nodokļu nomaksas uzņēmumā C[...], kas pieder laulātajiem S[...] un Se[...], tomēr tiesa no starptautiskās sadarbības ietvaros iegūtajām ziņām konstatē, ka minētais uzņēmums bija nepareizi iesniedzis nodokļu aprēķinu par summām 2019.gadā, kas pēcāk izlabots un visi nodokļi samaksāti, turklāt lietā nav konstatējama šī uzņēmuma saistība ar arestēto līdzekļu izcelsmi, uz ko arī procesa virzītājas lēmumā nav norādīts.

[5.6] Tiesa konstatē, ka, izpildot pārlikto pierādīšanas pienākumu par arestētās mantas likumīgu izcelsmi, ar mantu saistītās personas iesniegušas vairākus pierādījumus, kas raksturo to mantisko stāvokli saskaņā ar Krievijas Federācijā piederošo mantu un gūto labumu no tās (piemēram, Se[...] piederošo uzņēmumu izmaksātās dividendes, ienākumi no nekustamo īpašumu pārdošanas u.tml.), kā arī datus par konkrēti arestētās mantas izcelsmi veidojošiem līdzekļiem, ko ziņojumā par saskaņotajām procedūrām saistībā ar naudas līdzekļu izcelsmi norādījis zvērināts revidents.

Revidenta ziņojumus (*ziņojumus par saskaņotajām procedūrām saistībā ar naudas līdzekļu izcelsmi*) tiesa atzīst par attiecināmu un pieļaujamu pierādījumu, jo tos sastādījis zvērināts revidents ar spēkā esošu darbības sertifikātu, atzinumi atbilst Revīzijas pakalpojumu likuma vispārējām prasībām un tajos izmantota starptautiska grāmatvedības metode FIFO (*first in, first out*), kura aprakstīta 2.starptautiskajā grāmatvedības standartā (*pamatojas uz pieņēmumu, ka tās krājumu vienības, kuras iepirktas vai saražotas pirmās, pārdod pirmās, un rezultātā vienības, kas paliek krājumos perioda beigās, ir tās, kuras iepirktas vai saražotas visvēlāk*), kas pieņemts ar Komisijas 2008.gada 3.novembra Regulu (EK) Nr.1126/2008, ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr.1606/2002).

Tā, atzinumos secināts, ka:

- “B[...]LTD” kontā esošo naudas līdzekļu atlikumu 2 117 261,69 EUR 2018.gada [...] veidoja: 362 754,47 EUR (par 10 000 (MTSS) parasto akciju pārdošanu), 405 499,74 EUR (par 703 000 (SNGSP) priekšrocības akciju pārdošanu), 577 040,76 EUR (par 1 000 000 (SNGSP) priekšrocības akciju pārdošanu), 35 145,65 EUR (par 5000 (MVID) parasto akciju pārdošanu), 35 183,56 EUR (par 5000 (MVID) parasto akciju pārdošanu), 71 277,05 EUR (par 10 000 (MVID) parasto akciju pārdošanu), 443 297,50 EUR (par 13 006 (BANEP) priekšrocības akciju pārdošanu) un 187 062,97 EUR (par 12 000 (BANEP) priekšrocības akciju

pārdošanu). Konta atlikuma slēguma datumā neietilpst naudas līdzekļi, kas saņemti no sabiedrībām “L[..]”, “AX[..]”, “K[..]”, “F[..]”, “T[..]LTD”, “A[..]”, “M[..]”, “TR[..]”, “Ba[..]” un “E[..]”;

- M[..] kontā esošo naudas līdzekļu atlikumu 112 780,14 EUR 2018.gada [...] veidoja: 4348,80 EUR (konta Nr.[...] atlikums), 30 990 EUR (skaidras naudas iemaksas kontā) 3040 EUR (pārskaitījums no K[..]), 74 401,34 EUR (naudas līdzekļi no S[..] “S[..]BANK” konta Nr.[...]). Konta atlikuma slēguma datumā neietilpst naudas līdzekļi, kas saņemti no sabiedrībām “L[..]”, “AX[..]”, “K[..]”, “F[..]”, “T[..]LTD”, “A[..]”, “M[..]”, “TR[..]”, “Ba[..]” un “E[..]”;
- S[..] kontā esošo naudas līdzekļu atlikumu 1 397 999,33 EUR 2018.gada [...] veidoja: 114,72 EUR (konta Nr.[...] atlikums 114,13 EUR un konta Nr.[...] atlikums 0,59 EUR), 966 728,14 EUR (no Se[..] saņemtās dividendes no “K[..]” izmaksātās dividendes 589 293,29 EUR, “La[..]” 377 434,85 EUR), 393 086,20 EUR (ieņēmumi no Se[..], S[..] un M[..] nekustamā īpašuma esošo zemes gabalu pārdošanas), 38 070,27 EUR (citi ieņēmumi Se[..] saņemtie procentu maksājumi no “S[..]BANK” 83,57 EUR, saņemtā pirkuma maksa no “V[..]” par sava transportlīdzekļa pārdošanas 37 986,70 EUR). Konta atlikuma slēguma datumā neietilpst naudas līdzekļi, kas saņemti no sabiedrībām “L[..]”, “AX[..]”, “K[..]”, “F[..]”, “T[..]LTD”, “A[..]”, “M[..]”, “TR[..]”, “Ba[..]” un “E[..]”.

Tā kā “B[..]LTD” AS “ABLV Bank” bija atvērti trīs norēķinu konti, viens vērtspapīru konts USD valūtā un viens vērtspapīru konts RUB valūtā, starp kuriem aktīvi veiktas daudzas transakcijas (pērkot/pārdodot akcijas, veicot pārskaitījumus u.tml.), līdz arestēto naudas līdzekļu atlikums izveidots vienā no norēķinu kontiem, tad bez atbilstošas grāmatvedības metodes nav iespējams vienkāršoti izsekot katra izejošā maksājuma izcelsmi veidojošiem maksājumiem konkrētajā datumā, tāpēc revidenta kā speciālista atzinumus tiesa atzīst par ticamiem, ciktāl to pārbaude pakļaujas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiesas iespējam novērtēt pierādījumus (*tiesu praksē uzsvērts, ka šajā procesā tiesa nevis pārbauda, bet novērtē iesniegtos pierādījumus – Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 12.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0713-22/3 12.punkts*), ņemot vērā to, ka tajos ietvertās ziņas no procesa virzītājas vai prokurores puses netika apstrīdētas vai atspēkotas ar citu informāciju, par ko savukārt tiesu praksē norādīts: “Lai atspēkotu ar mantu saistītās personas sniegto informāciju un iesniegtos pierādījumus, ir nepieciešama šīs informācijas un pierādījumu rūpīga pārbaude, kuru nav iespējams veikt lietas iztiesāšanas laikā” (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 12.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0713-22/3 13.punkts*).

[5.7] Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā neizpildās primārā pierādīšanas standarta prasība par arestētās mantas, visticamāk, noziedzīgumu, jo tās izcelsme ir no subjekta, par kuru nav konstatējamas Novēršanas likuma pazīmes, un ar mantu saistītās personas iesniegušas pirmšķietami ticamus un pieļaujamus pierādījumus par līdzekļu sākotnējo izcelsmi. Tādējādi, neizpildot primāro pierādīšanas pienākumu, pret ar mantu saistītajām personām nevar arī faktiski izmantot t.s. pārlikto pierādīšanas pienākumu, kāds nostiprināts Kriminālprocesa likuma 126.panta 3¹ daļā, jo, kā norādīts tiesu praksē, tas nonāktu pretrunā ar Kriminālprocesa likuma 124.panta sestās daļas nosacījumiem, tāpēc šādos apstākļos procesā par noziedzīgi iegūtu mantu nav pieļaujama pierādīšanas pienākuma pārņemšana uz personu, par kuras mantu tiek lemts (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 12.decembra lēmuma lietā Nr.KA04-0713-22 11.punkts*), un Kriminālprocesa likuma 125.panta trešās daļas fakta legālā prezumpcija nav piemērojama.

Gadījumā, ja arestēto līdzekļu sākotnējās izcelsmes, visticamāk, noziedzīgums, netiek pierādīts no procesa virzītāja puses, tad procesa virzītāja lūguma – atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu – pamatojums vērtējams kā nepietiekošs, jo saistīts tikai ar iesaistīto personu veikto darījumu un naudas līdzekļu kustības analīzi (*Rīgas apgabaltiesas 2022.gada 31.marta lēmuma lietā Nr.KA04-0386-22/23 8.1.1.punkts*).

Šādos apstākļos tiesa secina, ka nav pamatoti visi procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas iemesli, bet tikai tiem visiem pastāvot, ir pamats uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, pieņemot lēmumu, kurā procesa virzītājam atbilstoši šī likuma 627.panta otrās daļas 1.punktam (*redakcijā, kas stājās spēkā 2022.gada 3.novembrī, un ir piemērojama saskaņā ar šī likuma 4.pantu, uzturot tiesas sēdē lēmumu, t.sk., apstākļos, kad Kriminālprocesa likuma 629.panta ceturtajā daļā ir nodrošinātas tiesības iesniegt pierādījumus*) jānorāda arī tas, kādi lietas materiāli pamato ziņas par faktiem par mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi.

Līdz ar to tiesa atzīst, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izbeidzams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 630.panta otro daļu, 631.panta pirmo daļu, tiesa

nolēma

izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu attiecībā uz “B[.]LTD” piederošiem, arestētajiem naudas līdzekļiem 2 106 691,14 EUR, kas atrodas likvidējamās AS “ABLV Bank” iekšējās uzskaites ierakstā Nr.[..], attiecībā uz S[.] piederošiem, arestētajiem naudas līdzekļiem 1 397 999,33 EUR, kas atrodas likvidējamās AS “ABLV Bank” iekšējās uzskaites ierakstā Nr.[..], un attiecībā uz M[.] piederošiem, arestētajiem naudas līdzekļiem 112 780,14 EUR, kas atrodas likvidējamās AS “ABLV Bank” iekšējās uzskaites ierakstā Nr. [..], un nekustamo īpašumu [..] ar kadastra Nr.[..].

Lēmumu var pārsūdzēt 10 (desmit) dienu laikā no lēmuma pieejamības dienas Rīgas apgabaltiesā, iesniedzot sūdzību vai protestu Ekonomisko lietu tiesā.

Lēmums sastādīts un pieejams 2023.gada 6.februārī.

Tiesnese

(paraksts)

D.Muceniece

NORAKSTS PAREIZS

Tiesnese D.Muceniece

Noraksta parakstīšanas datums ir pievienotā droša

Elektroniskā paraksta un tā laika zīmoga datums.

DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU